

Адаптація методики І.Мурашківської для використання в дошкільних закладах

Автор: Н.Степанюк

Отже, колеги, вперед! Використаймо картину на всю потужність даної методики. Половина вашого успіху залежить від вдало вибраної картини. Під час вибору картини слід враховувати наступне:

- а) сюжет картини має бути дитячим і змістовним;
- б) картина має бути яскравою;
- в) зважаючи, що відстань між дітьми та картиною сягатиме до 2,5 метрів, об'єкти картини мають бути достатнього розміру та чіткого контуру;
- г) картина має бути цікавою дітям та актуальною у сьогоденні;
- д) сюжет картини може містити декілька ліній, але обов'язково пов'язаних однією темою;

е) за рекомендацією І.Мурашківської, кожна картина перебуває декілька днів у полі зору дітей. Я ж обираю елемент новизни, інтриги і здебільшого знайомлю з картиною безпосередньо на занятті. Це дає поштовх для активної пізнавальної, мовленнєвої діяльності дітей на тлі емоційного радісного сприйняття картини.

Вперше методика І.М. Мурашківської було опробована в 1995 році і розрахована для учнів початкових класів.

Для дітей дошкільного віку дану методику мною суттєво адаптовано. Кожна вікова група має свою специфіку роботи. Молодша група вимагає одних форм роботи, середня – інших, а на роботу зі старшою групою нашаровувались все інші і інші форми роботи (надалі «кроки»)

Крок 1. Біноклі

Мета: активне вивчення сюжету картини, збагачення словника, розвиток уваги.

В молодшій групі я навчала малят називати суто об'єкти, а не їх деталі. В старшій групі можлива деталізація. Це чудовий момент для словникової роботи, ознайомлення з новими словами, діями, процесами, поняттями.

Малята називають, а вихователь активно замальовує (можна схематично) або викладає з картинок (якщо це молодша група або незнайомий для них об'єкт) на дошці все, що назвали діти. Діти інколи помічають найдрібніші предмети, ті, що дорослі могли і не помітити. Тут варто завжди похвалити за таку пильність зору. Наприклад: « Молодець, Миколко, навіть я цього не помітила. Ти дуже уважний.» Таким чином з'являється класифікована таблиця, адже вихователь заздалегідь замальовує об'єкти згідно їх класифікації.

Ця таблиця і є підґрунтям для наступної вправи «Віконечко»

В старшій групі малятам зовсім не обов'язково називати всі об'єкти картини. Цю вправу можна провести творчо у вигляді завдань конкретного спрямування (математичного, природничого тощо). Наприклад: назвати об'єкт, що знаходиться на задньому (передньому) плані картини, в центрі картини, в лівому нижньому, правому верхньому куті тощо; назвати предмети, що є об'єктами неживої природи ; назвати предмети, що мають прямокутну форму тощо.

Крок 2. Вправа «Віконечко».

Мета: вчити дітей добирати узагальнюючі слова, розвивати мислення та мовлення.

Наприкінці молодшої та на початку середньої групи це чудова форма роботи по класифікації предметів та добиранні узагальнюючих іменників. У молодшій групі це завдання я озвучую так: « Ось, малята, наші об'єкти розселились по окремих квартирах, давайте засвіtimo сонечко у кожному віконечку. Але для цього треба вам, малята, всі об'єкти назвати одним словом.» (використовую для позначення сонечко або смайлики)

У старшій групі ця вправа дозволяє малятам працювати зі складними узагальненнями: архітектурні пам'ятки, спортивне обладнання, лікарські інструменти, музейні експонати, археологічні знахідки тощо.

У середній і старшій групі доцільно розмістити об'єкти не у «своїх» віконечках, запропонувавши малятам побачити і виправити ці помилки.

Крок 3. «Зустріч з Жартівником» (казковим героєм)

Мета: деталізація картини, встановлення взаємозв'язків між її об'єктами.

Форма цієї роботи обов'язково має бути жартівливою. Малята залюбки сприймають такий стиль спілкування, це дозволяє їм трохи відпочити. При цьому діти виконують досить великий обсяг роботи навіть не помічаючи, скільки причинно-наслідкових зв'язків між об'єктами вони встановлюють. Ці зв'язки носять різноманітний характер: орієнтування у часі, просторі, формах, числах та кількості, якості предметів тощо.

Вихователь послідовно оголошує до семи стверджувальних реплік, п'ять з яких – помилкових і не відповідають змісту картини. Дітям необхідно виправити цю помилку. Якщо ж репліка відповідає змісту картини, малята погоджуються: «Правда!», в протилежному варіанті заперечують: «Помилка!». Наприклад: « Події на картині відбуваються вдень. (Помилка, події відбуваються ввечері). На вікні у горщику росте герань (Помилка, у горщику росте кактус).»

Взагалі цей крок є чудовою нагодою перевірити знання малят з усіх розділів програми Базового компоненту та вчити правильно будувати речення.

Крок 4. «Зустріч з Порівняйликом»

Мета : вчити дітей порівнювати об'єкти картини, будувати складні речення.

Вже на початку молодшої групи ми з малятами завчили основне правило Порівняйлика: «Щоб предмети порівняти - треба їх будову знати». Таким чином, вибравши два предмети однієї групи з загальної класифікації (таблиця «Віконечко»), малята працюють з будовою тіла тварин та людей. Порівняння предметів неживої природи є складним і можна проводити лише зі старшими дошкільниками. Порівняння є гарною актуалізацією знань. Наприклад, малята нагадують, що основні частини тіла тварин це тулуб, голова, ноги (лапи), шия, хвіст. Порівнюючи ці частини тіла, малята вправляються з величинами (довгий, широкий, вузький, тонкий), формами (видовжений, заокруглений, трикутної форми тощо). Вже в середній групі до порівняння я залучаю риси поведінки, характеру, виразу обличчя, емоції (У верблюда добрий погляд очей, а у тигра – сердитий). Перед початком порівняння вихователь обов'язково замальовує маркером основні частини цих об'єктів. Порівняння має бути

послідовним (голови, шиї, тулуби, ноги (лапи), хвості). У середній групі до порівняння можна залучити групу дітей, у старшій групі окремі діти можуть здійснити всі кроки порівняння самостійно. Також у старшій групі можна порівнювати декілька пар предметів різних груп.

Крок 5. «Зустріч з Часовичком» (подорож у часі: що було до, а що потім).

Мета: встановлення часових причинно-наслідкових зв'язків, орієнтація в часі, розвиток творчого мислення, активне використання дієслів різного часу.

Цей крок вимагає від вихователя особливої конструктивності та доцільності запитань. Наприклад, запитання «Що буде з синочком потім, згодом?», «Що було з матусею раніше ніж вона стала мамою» вимагає знань з валеології, «Що станеться з шоколадкою?» вимагає креативності, «Що робитиме далі котик?» вимагає творчої уяви. Таким чином «Подорож у часі» є потужним засобом встановлення часових причинно-наслідкових зв'язків у природі і взагалі у навколишньому середовищі.

Починаючи вправу «Часовичок», завжди варто запитати малят: «Нагадаймо, куди рухається час: вперед чи назад?». «Вперед!»- кажуть малята. «Так! Вперед і тільки вперед» – стверджує вихователь і тим самим формує у малят відчуття часу.

Крок 6. «Подорож без квитка» (сенсорне занурення в картину)

Мета: розвивати творчу уяву на сенсорному рівні; вчити висловлювати свої відчуття.

Творча уява малят не має меж. Уявити себе мандруючим по тій чи іншій картині для дитини далеко не проблема. І якщо у дитини гарний словниковий запас – сміливо вирушайте у картину. Літаком, потягом, машиною часу – не важливо, головне навчити дитину висловлювати відчуття. В молодшій групі впевнено керуйте мандрівкою і розкажіть дітям про свої власні відчуття, в середній - залишіться в групі і відправте малят до картини колективно, у старшій групі у картину може зануритися кожна дитина окремо, тим самим маючи можливість донести друзям весь спектр своїх відчуттів. Так, наприклад, вихователь середньої групи відправив у мандрівку по оазису (Єгипет) своїх

малят. Деякий час за допомогою релаксуючої музики та звуків природи (аудіозапис) малята освоюються на новій території. Далі вихователь просить уявити, що ноженята у них босі.

Вихователь: «Діти, обережно крокуйте по картині, щоб не поранити ніжки. Рухайтесь зліва направо і доторкайтесь до всього пальчиками. Тільки ні в якому разі не зупиняйтесь. Що ви відчуваєте на дотик? (Під ніжками гарячий загрузлий пісок, він пече, неприємно занурює ніжки, та ось вже ми йдемо по приємному, прохолодному оазису. Щось гостре під пальчиками - тікаймо, адже це можуть бути колючки! Пальчиками ми відчуваємо яка жорстка крона у пальми і які гладенькі камінчики на піску.)»

Можливо, хтось гладитиме верблюда, хтось намацає гострі кути піраміди – все це безцінний досвід з вміння ділитися відчутим.

Вихователь: «Малята, ваші вушка чують сьогодні як ніколи, тобто абсолютно всі звуки. Не пропускайте жодного звука, рухайтесь вперед і поділіться почутим. (Це можуть бути шум вітру, спів пташок, гомін людей, крики тварин, грім, блискавка і все, що завгодно. Навіть те, чого не може бути на картині, але дитина собі його дофантазувала).

Вихователь: «А носик, малята? Світ запахів цікавий і манливий, то ж поділіться відчутим (Це можуть бути не лише запахи живої і неживої природи, але і запахи емоцій. Пахне весело, тривожно, сумно тощо).

Крок 7. «Власна думка» (подобається-не подобається, «Капризуля»).

Мета: розвиток доказового мовлення, формування власної думки.

Як часто в житті ми висловлюємо власну думку, якщо вона категорична? Не завжди. Вступати у полеміку, відстоювати свою життєву позицію – це частина нашого виховання, яку мають закладати у дитину батьки. Капризування дитини інколи є відстоюванням своєї власної думки, але батьки не завжди мають час її вислуховувати. А ми, педагоги, повинні знайти на це час! Обов'язково! Дозвольте малятам «капризувати» на занятті з картиною. Адже навчити дитину мати свою точку зору (яку поважають всі оточуючі в будь-якому випадку!) – це фундамент успішної особистості що динамічно розвивається.

Отже, у молодшій групі назвемо цю вправу «Капризулею». Вихователь знайомить малят з дівчиною (казковий образ), яка капризує і якій щось там не до вподоби.

Вихователь пропонує: «А давайте і ми покапризуємо, малята! Сміливо розповідайте, що вам не подобається на нашій картині. Але обов'язково поясніть чому.» (всі думки з повагою вислуховуються).

Обов'язково в кінці цієї вправи вихователь і діти мають вияснити, що найбільше їм сподобалось на картині, тим самим закінчуючи свою роботу на позитиві

Крок 9 «Запитайлик»

Мета: вчити дітей ставити доцільні запитання.

Що важче, поставити запитання чи відповіді на нього? Запитання риторичне, але якщо ви навчите дитину ставити питання за змістом картини (за конкретним об'єктом чи обставиною) – ви профі! Адже вміння ставити запитання – це вміння зазирнути в суть об'єкта чи явища, вміння бачити характерні особливості об'єкту та аналізувати їх.

В середній групі познайомте малят з казковим героєм Запитайликом і разом з ним вчіть ставити запитання. Спочатку вчіть ставити запитання до друзів про ті чи інші об'єкти. Наприклад: «Друзі, яку форму має піраміда? Скільки лап у крокодила?» Потім нехай діти ставлять запитання до живих істот, а ви перевтілюйтесь в них, давайте відповідь. Наприклад: «Бегемотику, чим ти харчуєшся?» Розвиваючи творчу уяву малят, вчіть ставити питання до об'єктів неживої природи. Наприклад: «Сонечко, а чому ти грієш у Єгипті гарячіше, ніж у нас на Батьківщині?» У старшій групі вчіть запитувати про характер і вчинки героїв, але не забудьте спочатку їх детально обговорити. Наприклад: «Єгиптяночко, чому ти така сумна?»

Крок 10. «Ми готові до розповіді»

Мета: розвиток зв'язного мовлення.

І звичайно, як підсумок усієї роботи з даною картиною, як апогей розумової та мовленнєвої діяльності - розповідь дітей. Тут варіантів безліч: від третьої,

першої особи, від імені предмета рукотворного світу, з використанням різних аналізаторів, з виходом за межі картини, часу тощо.

Наче гід у музеї дитина представляє картину і розкриває її зміст для оточуючих. У молодшій групі така розповідь має право зайняти біля чотирьох речень, у середній – п'ять-шість, у старшій – до семи. Якщо навчати малят послідовно складати розповідь з року в рік, дотримуючись певних вимог, то ця задача для малят буде не важкою. Обов'язково слід розпочати з фрази «Перед нами...тим самим уточнивши просторово-часові зв'язки. Давши волю фантазії дитини, скеровуйте дітей, щоб вони спочатку називали основні події і об'єкти, а потім їх опис і характеристика. Якщо дитина щось дофантазувала – чудово! Похваліть її! В кінці розповіді обов'язково має бути особистісно - емоційне закінчення типу: «Обов'язково відвідайте Англію, вам сподобається»; «Пропоную і вам, друзі, записатись до бібліотеки» тощо.

Складання розповіді може дещо варіюватися. Так інколи просто чудовим є проведення «пазлової» розповіді. Вона полягає в тому, що кожна дитина, отримавши заздалегідь підготовлену пазлову частину картини складає відповідно лише частину розповіді. Так народжується колективна розповідь. Це вчить малят не відступати від сюжету, уважно слухати попередні розповіді товаришів. До того ж народжується ще одна картина, створена власними руками малят. Цю роботу можна проводити сидячи на килимку.

Для дітей з високим рівнем мовленнєвої активності високим рівнем розвитку можливе складання розповіді «Навпаки», де використовуються антоніми і протилежні події до тих, що на сюжеті картини. Якщо малюкам продемонструвати декілька цікавих зразків подібної форми роботи, вони обов'язково вловлять суть і фантазуватимуть. Сюжет такої картини має бути простим, чітким і одностороннім щоб дитина не втратила логічний ланцюжок подій.

Це основні кроки адаптованої мною методики І.Мурашківської «Складання розповіді за картиною». Я вважаю, що моя робота на цьому не закінчена, бо змінюються діти, їх потреби і можливості. Значить, і я буду

шукати нові форми та прийоми роботи . А поки пропоную колегам застосувати цю інноваційну методику.

Майбутні картини оживають перед нами і кличуть малят в захоплюючий світ барв, слів, емоцій та перемог.

Конспект інтегрованого заняття

« Підводне царство тридев'яте»

(молодший дошкільний вік)

Мета: розширити уявлення дітей про природу планети Земля; поглибити знання дітей про морський транспорт; продовжувати вчити дітей класифікувати об'єкти картини за їх ознаками та обирати узагальнюючі іменники до них; вправляти дітей у моно - та діалогічному мовленні; розвивати творчу уяву, креативність, фантазію; прививати любов до поетичної форми вираження думки; виховувати екологічну свідомість.

Обладнання: картина «Морські фантазії» («Джміль»), «Порівняйлик», морські корали, мавпочка Кікі ,сардельки в каструльці ,індивідуальні набори для створення картини за сюжетом, авторський проект «Морська подорож»

Хід заняття:

I. Психогімнастика - самоствердження «Як добре!»

Як добре, що наші голівки міркують,
Як добре, що рученьки наші працюють,
Чудово, що ніжки міцні та завзяті,
І ми в цілім світі - найкращі малята!

(Вихователь підводить діток до того, що ми завдячуємо сонечку, повітрю та водичці і запрошує до розмови про водичку.)

II. Мовленнєва вправа «Комплімент водичці»

Варіанти відповідей :

- 1) Водичко, яка ти смачна, коли спрага!
- 2) Водичко, в твої калюжці видно зірочки!
- 3) Водичко, ти нам доглядаєш личко!

Вихователь: Малята, а ще водичка - це цікава подорож до моря чи океану. І тому водичка запрошує нас сьогодні до казкового морського віконечка.

III. Вправа «Біноклі» (Ознайомлення з картиною)

(Діти називають усі об'єкти картини)

IV. Вправа «Хто у віконечку?»

(Класифікація об'єктів за ознаками з використанням узагальнюючих іменників)

Морський транспорт: вітрильник; пароплав; корабель; батискаф.	Морські тварини: морська зірка; дельфін, восьминіг.	Морські птахи: чайка ; альбатрос.	
Морські риби: мурена; морський окунь; морський коник .	Морські водорості: морська капуста.	Люди: капітан; аквалангіст.	Предмети: підводна камера; ласти; акваланг.

V. Вправа-жарт «Правда-помилка»

(Детальне вивчення просторового розміщення об'єктів)

Вихователь:

- 1) Дельфін злий, він напав на людину. (Дельфін добрий, він рятує людей)
- 2) В руках у Джмелика м'ячик. (В руках підводна камера)
- 3) Поруч з капітаном стоїть крокодил. (Поруч з капітаном стоїть песик)
- 4) На ногах у аквалангіста м'які шкарпетки. (На ногах у аквалангіста ласты)
- 5) Вода у морі темна та брудна. (Вода у морі прозора та чиста)

VI «Порівняйлик тут як тут»

(Діти шукають, де ж на цей раз заховався Порівняйлик.)

Порівняйлик вітається з дітьми:

Досить, діти, жартувати,
Годі вам відпочивати,

Бо окуня із коником

Час прийшов нам порівняти.

Вихователь і діти повторюють основне правило порівняння:

Щоб об'єкти порівняти,

Треба їх будову знати.

Разом з дітьми вихователь схематично розбирає задані об'єкти за будовою і порівнює їх.

VII. Розігрування діалогу між героями картини.

Восьминіг, восьминіг

Нащо тобі стільки ніг?

Мої ноги ще й руки, малята,

Ними буду вас я обіймати.

Конику морський,

Ти якийсь чудний,

Маєш крила і круглий хвіст,

Як же возика ти віз?

Я коник не простий -

Морський, малята.

І дуже зручно по воді

Мені скакати!

VIII . Дидактична вправа « Дивні рибки»

Діти роблять припущення з приводу назв риб: летюча риба, риба - собака, риба-їжак, риба – дракон)

IX. Вправа-фантазія «Що за горизонтом»

(Уявний вихід за межі картини)

Вихователь: Малята, давайте пофантазуємо, що ж там далеко за горизонтом?

(Діти роблять припущення. Вихователь пропонує свій варіант з метою складання картини за сюжетом та колективного добирання рими)

Там у морі велика акула зубата,

Човник наш не зуміла акула догнати.

І на острів з малятами ми припливли,

Там під пальмою мавпи веселі **жили**.

В правій лапці - гостинчик-бананчик **тримають**,

Ну а лівою - наших маляток **вітають**.

(Викладання картини за сюжетом вірша)

Х. Фізкультхвилинка «Три бананчики»

Три бананчики –

Це корисно й смачно!(2 рази)

Перший – мавпочкам віддали,

Два бананчики -

Це корисно й смачно.

Другий – мавпочкам віддали.

Один бананчик –

Це теж корисно й смачно.

Третій – мавпочкам віддали.

ХІ. Емоційно-ціннісна хвилинка екологічного спрямування

(+ робота з дієсловами - антонімами)

Історія мавпочок

Там на дні росли друзі-корали,

Тільки вчора їх люди зірвали.

Люди злі, сердиті й пихаті,

Їх поставили в себе у хаті.

Тільки сумно коралам не вдома,

Все їм тут і чуже, й незнайоме,

Дуже гарно стало в кімнаті,

Та чи весело нам, малята?

(Малята емоційно реагують і називають неправильні дії людей: не пожаліли, зірвали, забрали, не зберегли красу. Допомогаємо мавпочкам виправити ситуацію, придумуємо «гарні» слова: пожаліли, залишили, милувались, зберегли. Мавпочки дякують за допомогу.)

ХІІ. Вправа-емпатія «Покажемо мавпочкам, кого ми бачили під час подорожі»

Діти зображують морських тварин та будь-які об'єкти з картини за бажанням.

ХІІІ. Дитячий реп « Морські фантазії»

Подорожуйте по морю – це круто! Є! Є!

Хто подорожує- той світ пізнає! Є!Є!

По хвилях морських чудово пливти! Є! Є!

Подорожуйте сьогодні й завжди! Є! Є!

Любі гості, подорожуйте світом, адже він такий прекрасний!!!

(Малята прощаються з гостями)